

Alicja Gałązka

Future Learning System

Drama w nauczaniu języka angielskiego

Perspektywa psychopedagogiczna

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2013

Future Learning System
Drama
w nauczaniu języka angielskiego
Perspektywa psychopedagogiczna

*Dla najlepszego człowieka,
jakiego poznałam w życiu —
mojego Taty*

NR 2989

Alicja Gałązka

**Future Learning System
Drama
w nauczaniu języka angielskiego
Perspektywa psychopedagogiczna**

Redaktor serii: Pedagogika
Anna Nowak

Recenzent
Krystyna Pankowska

Redaktor: Agnieszka Plutecka
Projektant okładki: Paulina Dubiel
Redaktor techniczny: Barbara Arenhövel
Korektor: Lidia Szumigąła
Skład i łamanie: Edward Wilk

Copyright © 2013 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2123-3 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-083-9 (wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 24,0 + wklejka. Ark. wyd. 30,0.
Papier offset. kl. III, 90 g Cena 44 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c.
M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Wstęp

Integracja europejska, a co za tym idzie — mobilność zawodowa, współpraca międzynarodowa oraz realizacja licznych międzynarodowych projektów kulturowych i biznesowych sprawiają, że znajomość języków obcych, szczególnie języka angielskiego, stała się kompetencją kluczową. Specyfika nauczania/uczenia się języka obcego, którego głównym celem instrumentalnym jest rozwijanie postaw i sprawności niezbędnych do komunikacji oraz interakcji z innym człowiekiem, implikuje twórczy i ekspresyjny charakter uczenia się¹. Współczesna dydaktyka języków obcych wpisuje się w tę holistyczno-humanistyczną perspektywę edukacji, wskazując na wielowymiarowość procesu kształcenia językowego, które winno być interdyscyplinarne, twórcze, otwarte i interaktywne. Fundamentalnym pojęciem jest tu kompetencja komunikacyjna, która aktualizuje się w konkretnych działaniach językowych, czyli sprawnościach: receptywnych (rozumienie tekstu pisanego i rozumienie ze słuchu), produktywnych (mówienie i pisanie) oraz mediacyjnych. Sprawności mówienia i pisania zawierają w sobie zarówno wymiar indywidualny (ekspresję własną), jak i interakcyjny². W ostatnich latach pojawiło się zatem wiele propozycji nowych, bardziej efektywnych metod nauczania języków obcych, opartych na interkulturowej, konstruktywistycznej dydaktyce języków obcych oraz najnowszych badaniach z zakresu neurodydaktyki. Dzięki badaniom nad mózgiem wiadomo, jaki model nauczania i uczenia się jest najbardziej efektywny. Wiedza z zakresu neurologii oraz neurodydaktyki ma niezwykle istotne znaczenie dla glottodydaktyki, która obejmuje zarówno teorię zajmującą się badaniem

¹ E. JASTRZEBSKA: *Strategie psychodydaktyki twórczości w kształceniu językowym*. Kraków: Impuls, 2011.

² *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Warszawa: Wydawnictwo Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, 2003, s. 17.

procesu nauczania i uczenia się języków obcych (glottodydaktyka czysta), jak i ich praktyczne nauczanie (glottodydaktyka stosowana)³. Obserwujemy wśród specjalistów z zakresu glottodydaktyki i metodyki nauczania języków obcych coraz większe zainteresowanie tematyką i badaniami nad funkcjonowaniem mózgu oraz jego niesamowitymi możliwościami. Przyswajanie języka jest procesem naturalnym, odbywającym się nawet bez interwencji dydaktycznej, dlatego też świadomość oraz rozumienie, jak mózg uczy się w sposób naturalny, mogą podnieść znacząco efektywność nauczania i uczenia się języków obcych. Nauczanie to musi mieć charakter holistyczny, angażujący obydwie półkule mózgowie oraz wszystkie sfery osobowości, zarówno intelektualną, jak i emocjonalną oraz psychomotoryczną. Glottodydaktycy coraz częściej podkreślają ważną rolę czynników osobowościowych w uczeniu się języka obcego⁴, promując harmonijne, holistyczne podejście do tego procesu, integrujące sferę kognitywną, afektywną oraz behawioralną.

Niniejsza praca prezentuje autorską metodę nauczania języków obcych Future Learning System (FLS), która oparta jest na najnowszych osiągnięciach z zakresu neuroglottodydaktyki⁵, konstruktywistycznej dydaktyki języków obcych oraz humanistycznej, niedyrektywnej pedagogice⁶, podkreślającej potrzeby uczącego się, jego zainteresowania oraz autonomię. FLS to zintegrowane podejście holistyczne do nauczania języka obcego, które umożliwia odpowiednie zindywidualizowanie technik kształcenia, zgodnie z potrzebami, zainteresowaniami i oczekiwaniami uczniów, co jest niezwykle ważne zwłaszcza w uczeniu osób dorosłych. Swoistą dyrektywą dydaktyczną jest przyjęcie założenia, że zdolności do przyswajania języka obcego (a również wszelkie inne zdolności) można rozwijać, aktywizując obie półkule mózgowie oraz różne rodzaje inteligencji wielorakiej. FLS to metoda oparta głównie na dramie kreatywnej, wykorzystującej w pełni potencjał słuchacza, jego osobowość oraz indywidualne preferencje do uczenia się, rozwijająca wszystkie typy inteligencji oraz integrująca obydwie półkule mózgowie. Drama to niekonwencjonalny, twórczy sposób uczenia się poprzez aktywną identyfikację z wyobrażonymi rolami i sytuacjami. W procesie tym uczniowie stykają się z różnymi rzeczywistymi problemami, zdarzeniami i relacjami umiejscowionymi w fikcyjnym kontekście

³ E. GRUCZA: *Glottodydaktyka, jej zakres i problemy*. „Przegląd Glottodydaktyczny” 1978, T. 1; H. KOMOROWSKA: *Metody badań empirycznych w glottodydaktyce*. Warszawa: PWN, 1982.

⁴ K. WOJTYNEK-MUSIK: *Samopoznanie w procesie nauki języka obcego oraz propozycje ćwiczeń obcojęzycznych*. Katowice: Wydawnictwo UŚ, 2001; H. KOMOROWSKA: *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Fraszka Edukacyjna, 2001; B. ZAWADZKA: *Nauczyciel języków obcych w dobie przemian*. Kraków: Impuls, 2004; T. SIEK-PISKOZUB: *Holistyczne podejście do nauczania języka*. W: *Nauka języków obcych w dobie integracji europejskiej*. Red. K. KARPIŃSKA-SZAJ. Łask: Leksem, 2005.

⁵ Pojęcie wprowadzone przez autorkę opracowania.

⁶ B. ŚLIWERSKI: *Współczesne teorie i nurty wychowania*. Kraków: Impuls, 2004.

sytuacyjnym. Drama wykorzystuje naturalną skłonność człowieka do naśladownictwa i zabawy. Język to żyjąca forma, która za pomocą technik dramy może być ćwiczona w sytuacjach, które skutecznie odbijają rzeczywistość. Wielu uczniów (szczególnie osoby dorosłe) niechętnie konwersuje na lekcjach języka angielskiego, ponieważ brak odpowiedniej wiedzy lub świadomość popełniania błędów wprawiają ich w zakłopotanie. Zaletą dramy jest fakt, iż nadaje ona sytuacji dynamiczne, interpersonalne tło, które wymaga od uczestnika natychmiastowej odpowiedzi. Uczestnicząc w tym procesie, uczniowie często zapominają o swoich brakach językowych, przełamują bariery lękowe i starają się jak najlepiej wykorzystać posiadane wiadomości do wspólnego podejmowania decyzji, słuchania siebie nawzajem, oceniania sugestii i pomysłów swoich oraz wysuwanych przez kolegów. Muszą współpracować, aby osiągnąć cel; rozstrzygać spory, doceniać wzajemnie swoje odmienności i wykorzystywać mocne strony każdego z członków grupy. Poznają siebie i innych, co staje się podstawą budowania zaufania oraz wiary we własne siły i możliwości. Grupowa praca nad rozwiązaniem problemu tworzy klimat emocjonalny zasadniczo różniący się od tego, w jakim pracuje uczeń, któremu polecono przeczytać tekst, a następnie odpowiedzieć na kilka pytań z nim związanych. W pierwszym przypadku, dzięki zaciekawieniu problemem oraz dzięki wsparciu grupy, znika usztywnienie powodowane strachem przed niepoprawnością językową. W drugim — usztywnienie to dominuje nad uczniem, sprawiając, że pracuje on w stresie i nie wykorzystuje wszystkich swoich możliwości w obawie przed popełnieniem błędu. W związku z tym zamyka się na poziomie językowym, który już zna w miarę dobrze, na którym czuje się bezpiecznie, i w konsekwencji nie rozwija się językowo. Drama przygotowuje do autentycznej komunikacji w języku docelowym, kształtując w słuchaczach spontaniczność, improwizację i zaangażowanie. Pozwala na multimodalne uczenie się w działaniu i ścisłej relacji z innymi.

Praca niniejsza jest wynikiem przeprowadzonych badań nad skutecznością autorskiej metody nauczania języka angielskiego FLS i składa się z trzech części. Pierwsza — teoretyczna — złożona jest z czterech rozdziałów, w których przedstawiono wybrane zagadnienia z zakresu glottodydaktyki, metodyki nauczania języka obcego, psychologii i pedagogiki oraz ich komplementarność i złożoność. Rozdział pierwszy prezentuje wybrane problemy z metodyki nauczania i uczenia się języka obcego w ujęciu glottodydaktycznym. Rozdział drugi wskazuje na psychologiczne uwarunkowania procesu przyswajania języka obcego, ze szczególnym uwzględnieniem wybranych cech osobowościowych oraz motywacji ucznia. Kolejny prezentuje założenia autorskiej metody nauczania języków obcych FLS (w przypadku podjętych badań nauczania języka angielskiego), jej podstawy teoretyczne oraz implikacje praktyczne. Ostatni rozdział w części teoretycznej poświęcony jest glottodramie, która stanowi podstawę prezentowanej metody. Część druga przedstawia metodologię przeprowadzo-

nych badań własnych, natomiast część trzecia jest poświęcona analizie i interpretacji uzyskanych wyników.

Niniejsze opracowanie jest próbą nieco innego spojrzenia na proces nauczania i uczenia się języka obcego z perspektywy neurodydaktyki, neurologii oraz najnowszych osiągnięć psychopedagogiki. Popularna od lat teoria inteligencji wielorakiej, znajomość funkcjonowania półkul mózgowych oraz umiejętność ich optymalnego wykorzystywania w procesie glottodydaktycznym stanowią nierzadko o sukcesie opanowania języka obcego przez osoby dorosłe, często zdemotywowane i zniechęcone poprzednimi, nieudanymi próbami przyswojenia go. Drama stanowiąca podstawę opisywanej metody FLS aktywizuje wszystkie rodzaje inteligencji oraz obie półkule mózgowie, integrując oraz synchronizując wszystkie sfery osobowości słuchacza. Język obcy przyswajany jest w sposób naturalny przez nieświadomą immersję, nawet w przypadku słuchaczy dorosłych, mających swoje przyzwyczajenia, blokady mentalne i lęki.

Należy nadmienić, że w pracy analizuje się proces nabywania języka obcego na przykładzie języka angielskiego.

* * *

Publikowana rozprawa powstała dzięki życzliwości, inspiracji i pomocy wielu wyjątkowych osób, z którymi miałam możliwość kontaktu. Za wieloletnią opieką naukową, wsparcie, życzliwość i przyjaźń pragnę szczególnie podziękować prof. dr hab. Władysławie Łuszczuk, promotor mojej pracy doktorskiej, oraz Krystynowi Łuszczukowi za cierpliwość i nieocenioną pomoc w statystycznym opracowaniu danych z badań. Ogromne podziękowania należą się prof. dr hab. Katarzynie Krasoń za niezwykle wsparcie, inspiracje naukowe, motywowanie mnie do pracy i wiarę w moje możliwości, szczególnie w chwilach zwątpienia i zniechęcenia.

Wyrazy wdzięczności należą się również prof. dr hab. Stanisławowi Juszykowskiemu za dopinanie mnie do pracy, pomoc i wielką życzliwość.

Szczególne wyrazy szacunku i podziękowanie kieruję do recenzenta pracy prof. dr hab. Krystyny Pankowskiej za życzliwe uwagi dotyczące niniejszej dysertacji oraz za wieloletnie inspiracje, entuzjazm i radość uczestniczenia w różnych działaniach dramowych.

Pragnę także podziękować pracownikom i słuchaczom Centrum Edukacyjnego FUTURE za udział w badaniach eksperymentalnych oraz pomoc w ocenianiu skuteczności metody nauczania FLS.

Chciałabym też bardzo serdecznie podziękować wszystkim moim „dramowym” przyjaciółom za ich nieustanny entuzjazm i pasję. Dziękuję dr. Adamowi Jagiełło Rusińskiemu z Uniwersytetu Gdańskiego, Stowarzyszeniu Stop Klatka oraz Drama Way z Warszawy za wspólne projekty, warsztaty i liczne dyskusje o dramie.

I would also like to say thank you to my dear drama friends from UK: Patrice Baldwin (chair of IDEA International Drama and Theatre Association), Pam Bowell, Kate Fleming, Pat Brudenell and John Somers for their creative inspiration, enthusiasm, love to drama and lots of unusual moments during all these years of cooperation.

Dziękuję wreszcie moim Rodzicom za wszelką pomoc, obecność i wsparcie w trudnych chwilach. Szczególnie dziękuję Tacie za to, że zawsze jest blisko mnie i pomaga mi zmagać się z codziennością. Jemu dedykuję tę książkę.

Alicja Gałazka

**Future Learning System
Drama in teaching English
A psychopedagogical perspective**

S u m m a r y

The very work presents an author's method of teaching foreign languages Future Learning System (FLS), which is based on the latest achievements in neuro-glottodidactics, constructivist didactics of foreign languages as well as humanistic nondirective pedagogy underlining the needs of a learner, his/her interests and autonomy. FLS is an integrated approach to a holistic foreign language teaching enabling a proper individualization of teaching techniques, in accordance with learners' needs, interests and expectations, which is extremely important especially when teaching adult learners. A peculiar teaching directive is the assumption that the ability to learn a foreign language (likewise other abilities) can be developed by means of activating both hemispheres, as well as various types of multiple intelligences. FLS is a method based mainly on creative drama fully using the learner's potential, his/her personality and individual preferences for learning, developing all types of intelligence and integrating both brain hemispheres. Drama is an unconventional and creative way of learning by means of identifying with imagined roles and situations. Drama makes learners deal with different daily-life problems, events and relationships in a fictional situational context. It makes use of man's natural ability for imitation and fun. Language is a living form which can be practised through drama techniques in situations effectively reflecting reality.

The very work is a result of the research on an author's method of teaching foreign languages, and consists of three parts. The first, theoretical, part is composed of four chapters presenting selected aspects of glottodidactics, foreign language methodology, psychology and pedagogy, as well as their complementariness and complexity. Chapter one shows selected aspects of foreign language learning and teaching methodology from the perspective of glottodidactics. Chapter two points to psychological conditions of the process of language acquisition, paying special attention to selected learner's personality features and motivation. The next chapter presents the assumptions of the author's FLS method of teaching foreign languages (here the English language), its theoretical foundations, and practical implications. The last chapter in the theoretical part is devoted to glottodrama, which constitutes the basis of the method in question. The

second part presents methodology of the author's research, while the third part is devoted to the analysis and interpretation of the results obtained as a result of the experiment conducted. The research was carried out basing on the sample of 244 students with the use of various analytical methods and strategies (t-student test, analysis of ANOVA variation, simple correlation, multiple correlation, multiple regression, path analysis).

The very work is an attempt to look at the process of teaching and learning a foreign language differently, from the perspective of neurodidactics, neurology and latest achievements in psychopedagogy. The theory of multiple intelligences that has been popular for years, as well as the knowledge of brain hemisphere functioning, and the ability to use them optimally in the glottodidactic process often condition the success in learning a foreign language by adult learners, frequently demotivated and discouraged as a result of earlier unsuccessful attempts at acquiring a foreign language. Drama, constituting the basis of the FLS method in question, activates all types of intelligence and both brain hemispheres, integrating and synchronizing all personality spheres of a learner. Thus, a foreign language is acquired in a natural way through unconscious immersion, even in the case of adults having their own habits, mental blockages and fears.

Alicja Gałazka

Future Learning System
Le drame dans l'enseignement de la langue anglaise
La perspective psychopédagogique

R é s u m é

La dissertation suivante présente une méthode originale de l'enseignement des langues étrangères Future Learning System (FLS) qui base sur de dernières acquisitions dans le domaine de neuro-glottodidactique, la didactique constructiviste des langues étrangères et la pédagogie humaniste non directive, qui souligne les besoins de l'apprenant, ses intérêts et son autonomie. FLS est une approche holistique intégrée à l'enseignement des langues étrangères, qui rend possible l'individualisation des techniques d'enseignement selon les besoins, les intérêts et les attentes des élèves ce qui est particulièrement important dans l'apprentissage des personnes adultes. Une directive didactique particulière admet que les capacités d'apprentissage d'une langue étrangère (ainsi que toutes les autres capacités) peuvent être développées par l'activation de deux hémisphères cérébraux et de différents types d'intelligences multiples. FLS est une méthode qui repose avant tout sur le drame créatif qui profite pleinement du potentiel de l'étudiant, de sa personnalité et ses préférences de l'apprentissage ; elle développe tout type d'intelligence et intègre les deux hémisphères cérébraux. Le drame est une méthode d'apprentissage non conventionnelle et créative, elle fonctionne grâce à l'identification aux rôles et aux situations imaginés. Dans le drame les élèves rencontrent de différents problèmes, événements et relations réels et placés dans un contexte situationnel fictif. Il utilise une inclination naturelle de l'homme à l'imitation et au jeu. La langue est une forme vivante qui, grâce aux techniques du drame, peut être pratiquée dans des situations qui simulent effectivement la réalité.

La dissertation suivante, composée de trois parties, est le résultat des recherches menées sur l'efficacité de la méthode originale FLS d'apprentissage de la langue anglaise. La première partie — théorique — comprend quatre chapitres où l'auteur présente des questions choisies du domaine de la glottodidactique, méthodologie de l'enseignement des langues étrangères, psychologie, pédagogie, en soulignant leur complémentarité et complexité. Le premier chapitre présente des problèmes choisis de la méthodologie de l'enseignement et de l'apprentissage des langues étrangères dans la perspective glottodidactique. Le deuxième chapitre fait connaître le conditionnement psychologique du processus de l'acquisition d'une langue étrangère, avec un accent par-

ticulier sur les traits de caractère choisis et la motivation de l'élève. Le chapitre suivant présente les bases de la méthode originelle de l'enseignement des langues étrangères FLS (dans le cas des recherches sur l'enseignement de la langue anglaise), ses principes théoriques et ses implications pratiques. Le dernier chapitre de la partie théorique est consacré au drame dans l'enseignement, qui constitue la base de la méthode en question. La deuxième partie décrit la méthodologie des recherches menées par l'auteur, quant à la troisième partie, elle est consacrée à l'analyse et l'interprétation des résultats atteints au cours de l'expérimentation réalisée. Les recherches ont été menées sur le groupe de 244 personnes, avec l'application de plusieurs méthodes et stratégies analytiques (test de Student, analyse de la variance ANOVA, corrélation simple, corrélation multiple, régressions multiples, analyse du chemin).

L'étude suivante est une tentative de concevoir de manière différente le processus d'enseignement et d'apprentissage des langues étrangères de la perspective de la neuro-didactique, la neurologie et les dernières acquisitions de la psychopédagogie. La théorie des intelligences multiples, populaire depuis des années, ainsi que la connaissance du fonctionnement des hémisphères cérébraux et la capacité de leur utilisation optimale décident souvent du succès de la maîtrise d'une langue étrangère par une personne adulte, souvent démotivée et découragée par des tentatives précédentes infructueuses d'acquisition de la langue étrangère. Le drame, constituant la base de la méthode FLS, active toutes les sortes d'intelligences et les deux hémisphères, en intégrant et en synchronisant les sphères de la personnalité de l'élève. La langue étrangère est acquise inconsciemment grâce à une immersion, même dans le cas des élèves adultes, qui gardent leurs habitudes, blocages mentaux et craintes.

Spis schematów

Schemat 1. Etapy nauczania metodą FLS	129
Schemat 2. Schemat działania w przyjętej metodologii badań	184
Schemat 3. Zależności między zmiennymi	195
Schemat 4. Przebieg badań eksperymentalnych — wklejka	

Spis tabel

Tabela 1.	Opis umiejętności językowych z podziałem na poziomy	54
Tabela 2.	Wykaz zmiennych niezależnych	193
Tabela 3.	Wykaz zmiennych zależnych	194
Tabela 4.	Wykaz wszystkich zmiennych z ich symbolami użytymi w badaniach	196
Tabela 5.	Wartości wskaźnika WD	198
Tabela 6.	Przedziały półkulowości	199
Tabela 7.	Rozkład liczebności zmiennych płeć — wiek w badanej grupie . .	207
Tabela 8.	Rozkład liczebności zmiennych płeć — wykształcenie w badanej grupie	207
Tabela 9.	Rozkład liczebności zmiennych wykształcenie — wiek w badanej grupie	208
Tabela 10.	Rozkład liczebności zmiennych płeć — wiek w grupie kontrolnej .	208
Tabela 11.	Rozkład liczebności zmiennych wykształcenie — wiek w grupie kontrolnej	209
Tabela 12.	Rozkład liczebności zmiennych płeć — wykształcenie w grupie kontrolnej	209
Tabela 13.	Rozkład liczebności zmiennych płeć — wiek w grupie eksperymentalnej	209
Tabela 14.	Rozkład liczebności zmiennych wykształcenie — wiek w grupie eksperymentalnej	210
Tabela 15.	Rozkład liczebności zmiennych płeć — wykształcenie w grupie eksperymentalnej	210
Tabela 16.	Porównanie rozkładów liczebności w badanych grupach	211
Tabela 17.	Zależności między półkulowością a wiekiem w badanej grupie N = 244 (analiza wariancji ANOVA)	218
Tabela 18.	Zależności między półkulowością a wiekiem w grupie kontrolnej N = 60 (analiza wariancji ANOVA)	219
Tabela 19.	Zależności między półkulowością a wiekiem w grupie eksperymentalnej N = 184 (analiza wariancji ANOVA)	219

Tabela 20.	Zależności między półkulowością a płcią w badanej grupie N = 244 (test t-Studenta)	220
Tabela 21.	Zależności między półkulowością a płcią w grupie kontrolnej N = 60 (test t-Studenta)	221
Tabela 22.	Zależności między półkulowością a płcią w grupie eksperymentalnej N = 184 (test t-Studenta)	221
Tabela 23.	Zależności między półkulowością a wykształceniem w badanej grupie N = 244 (test t-Studenta)	222
Tabela 24.	Zależności między półkulowością a wykształceniem w grupie kontrolnej N = 60 (test t-Studenta)	222
Tabela 25.	Zależności między półkulowością a wykształceniem w grupie eksperymentalnej N = 184 (test t-Studenta)	223
Tabela 26.	Zależności między inteligencją wieloraką a wiekiem w badanej grupie N = 244 (analiza wariancji ANOVA)	227
Tabela 27.	Zależności między inteligencją wieloraką a wiekiem w grupie kontrolnej N = 60 (analiza wariancji ANOVA)	228
Tabela 28.	Zależności między inteligencją wieloraką a wiekiem w grupie eksperymentalnej N = 184 (analiza wariancji ANOVA)	228
Tabela 29.	Zależności między inteligencją wieloraką a płcią w badanej grupie N = 244 (test t-Studenta)	230
Tabela 30.	Zależności między inteligencją wieloraką a płcią w grupie kontrolnej N = 60 (test t-Studenta)	231
Tabela 31.	Zależności między inteligencją wieloraką a płcią w grupie eksperymentalnej N = 184 (test t-Studenta)	231
Tabela 32.	Zależności między inteligencją wieloraką a wykształceniem w badanej grupie N = 244 (test t-Studenta)	232
Tabela 33.	Zależności między inteligencją wieloraką a wykształceniem w grupie kontrolnej N = 60 (test t-Studenta)	233
Tabela 34.	Zależności między inteligencją wieloraką a wykształceniem w grupie eksperymentalnej N = 184 (test t-Studenta)	233
Tabela 35.	Porównanie statystyk opisowych zmiennych niezależnych badanych grup	235
Tabela 36.	Porównanie kompetencji językowych (początkowych z końcowymi) w badanych grupach	237
Tabela 37.	Zależności między progresją językową a płcią w grupie kontrolnej N = 60 (test t-Studenta)	240
Tabela 38.	Zależności między progresją językową a płcią w grupie eksperymentalnej N = 184 (test t-Studenta)	240
Tabela 39.	Zależności między progresją językową a wykształceniem w grupie kontrolnej N = 60 (test t-Studenta)	243
Tabela 40.	Zależności między progresją językową a wykształceniem w grupie eksperymentalnej N = 184 (test t-Studenta)	243
Tabela 41.	Zależności między progresją językową a wiekiem w grupie kontrolnej N = 60 (analiza wariancji ANOVA)	246
Tabela 42.	Zależności między progresją językową a wiekiem w grupie eksperymentalnej N = 184 (analiza wariancji ANOVA)	247

Tabela 43.	Współczynniki korelacji r-Pearsona między progresją językową a półkulowością w grupie eksperymentalnej N = 184	247
Tabela 44.	Współczynniki korelacji r-Pearsona między progresją językową a półkulowością w grupie kontrolnej N = 60	248
Tabela 45.	Współczynniki korelacji r-Pearsona między progresją językową a inteligencją wieloraką w grupie eksperymentalnej N = 184	249
Tabela 46.	Współczynniki korelacji r-Pearsona między progresją językową a inteligencją wieloraką w grupie kontrolnej N = 60	250
Tabela 47.	Współczynniki korelacji r-Pearsona między wszystkimi zmiennymi w grupie kontrolnej N = 60	251
Tabela 48.	Współczynniki korelacji r-Pearsona między wszystkimi zmiennymi w grupie eksperymentalnej N = 184	252
Tabela 49.	Zależności między progresją językową a półkulowością i inteligencją wieloraką w grupie kontrolnej N = 60 (współczynniki regresji i korelacji wielokrotnej)	254
Tabela 50.	Zależności między progresją językową a półkulowością i inteligencją wieloraką w grupie eksperymentalnej N = 184 (współczynniki regresji i korelacji wielokrotnej)	254
Tabela 51.	Wzrost kompetencji językowych (progresja) w grupie eksperymentalnej N = 184	255
Tabela 52.	Wzrost kompetencji językowych (progresja) w grupie kontrolnej N = 60	256
Tabela 53.	Porównanie progresji językowych między grupami eksperymentalną a kontrolną	256
Tabela 54.	Porównanie wskaźników progresji	257

Spis wykresów

Wykres 1.	Rozkład liczebności zmiennej płeć w badanej grupie	202
Wykres 2.	Rozkład liczebności zmiennej płeć w grupie kontrolnej	203
Wykres 3.	Rozkład liczebności zmiennej płeć w grupie eksperymentalnej	203
Wykres 4.	Rozkład liczebności zmiennej wiek w badanej grupie	204
Wykres 5.	Rozkład liczebności zmiennej wiek w grupie kontrolnej	204
Wykres 6.	Rozkład liczebności zmiennej wiek w grupie eksperymentalnej	205
Wykres 7.	Rozkład liczebności zmiennej wykształcenie w badanej grupie	205
Wykres 8.	Rozkład liczebności zmiennej wykształcenie w grupie kontrolnej	206
Wykres 9.	Rozkład liczebności zmiennej wykształcenie w grupie eksperymentalnej	206
Wykres 10.	Rozkład liczebności dominacji półkulowości w badanej grupie	215
Wykres 11.	Rozkład liczebności dominacji półkulowości w grupie kontrolnej	216
Wykres 12.	Rozkład liczebności dominacji półkulowości w grupie eksperymentalnej	216
Wykres 13.	Rozkład inteligencji wielorakiej w badanej grupie	224
Wykres 14.	Rozkład inteligencji wielorakiej w grupie kontrolnej	225
Wykres 15.	Rozkład inteligencji wielorakiej w grupie eksperymentalnej	226
Wykres 16.	Progresja językowa — kobiety	239
Wykres 17.	Progresja językowa — mężczyźni	239
Wykres 18.	Progresja językowa — wykształcenie średnie	241
Wykres 19.	Progresja językowa — wykształcenie wyższe	242
Wykres 20.	Progresja językowa — wiek poniżej 25 lat	244
Wykres 21.	Progresja językowa — wiek od 25 do 50 lat	245
Wykres 22.	Progresja językowa — wiek powyżej 50 lat	245
Wykres 23.	Progresja językowa ogółem (N = 244) w badanych grupach	255

Spis diagramów

Diagram ścieżek 1. Zależności ogólne między zmiennymi	260
Diagram ścieżek 2. Wpływ dominacji lewej półkuli na progresję mówienia . .	261
Diagram ścieżek 3. Wpływ dominacji lewej półkuli na progresję słuchania . .	262
Diagram ścieżek 4. Wpływ dominacji lewej półkuli na progresję czytania . .	263
Diagram ścieżek 5. Wpływ dominacji lewej półkuli na progresję pisania . .	264
Diagram ścieżek 6. Wpływ dominacji prawej półkuli na progresję mówienia . .	265
Diagram ścieżek 7. Wpływ dominacji prawej półkuli na progresję słuchania . .	266
Diagram ścieżek 8. Wpływ dominacji prawej półkuli na progresję czytania . .	267
Diagram ścieżek 9. Wpływ dominacji prawej półkuli na progresję pisania . .	268

Spis treści

Wstęp	5
------------------------	---

Rozdział 1

Wybrane zagadnienia z teorii i metodyki uczenia się i nauczania języka obcego w aspekcie glottodydaktycznym	11
1.1. Pojęcie i zakres badawczy glottodydaktyki	11
1.2. Wybrane teorie i modele przyswajania języka obcego	14
1.3. Inne teorie uczenia się języka drugiego	19
1.3.1. Model opracowany przez E. Białystok	19
1.3.2. Model przetwarzania informacji	20
1.3.3. Model adaptacyjnej kontroli myśli	20
1.3.4. Model społeczno-konstruktywistyczny	21
1.4. Zasady nauczania języka obcego	22
1.5. Metody i koncepcje nauczania języka obcego	25
1.5.1. Metody konwencjonalne (tradycyjne)	26
1.5.2. Metody niekonwencjonalne (alternatywne)	30
1.5.3. Metoda komunikacyjna czy raczej nauczanie komunikacyjne?	34
1.6. Wybór metody w nauczaniu dorosłych	36
1.7. Sprawności receptywne i produktywne w nauczaniu języka obcego	38
1.7.1. Słuchanie ze zrozumieniem	39
1.7.2. Czytanie ze zrozumieniem	42
1.7.3. Sprawność mówienia	46
1.7.4. Sprawność pisania	48
1.8. „Europejski system opisu kształcenia językowego”	50

Rozdział 2

Psychologiczne uwarunkowanie procesu przyswajania języka obcego	61
2.1. Motywacja i poczucie lęku a uczenie się języka	61

2.1.1.	Pojęcie motywacji	62
2.1.2.	Podejście behawioralne	62
2.1.3.	Teoria potrzeb	63
2.1.4.	Motywacja osiągnięć	64
2.1.5.	Teorie redukcji popędu	65
2.1.6.	Teorie optymalnego pobudzenia	66
2.1.7.	Motywacja zewnętrzna i motywacja wewnętrzna	67
2.1.8.	Wewnętrzna przyczynowość zachowania	69
2.1.9.	Swoboda wyboru	70
2.1.10.	Kompetencja	71
2.1.11.	Wzmocnienia zewnętrzne	72
2.1.12.	Teoria autopercepcji (<i>self-perception</i>) Bema (1972)	72
2.1.13.	Poznawcza teoria wartościowania Deciego i Ryana (1985)	73
2.1.14.	Koncepcja atrybucji endogennej i egzogennej Kruglanskiego	74
2.1.15.	Motywacja wewnętrzna czy rachunek samoodniesień?	75
2.2.	Rola motywacji w uczeniu się i nauczaniu języka obcego	77
2.2.1.	Model Dornyeia	78
2.2.2.	Model Gardnera i MacIntyre'a	79
2.2.3.	Percepcja porażek i sukcesów	81
2.2.4.	Znaczenie teorii samookreślenia w uczeniu się języka	82
2.2.5.	Inne czynniki wpływające na motywację w uczeniu się języka obcego	82
2.3.	Wpływ lęku na proces uczenia się	84
2.4.	Inteligencja a zdolność przyswajania języka	85
2.4.1.	Pojęcie i rodzaje inteligencji	85
2.4.2.	Inteligencja jako energia mentalna	86
2.4.3.	Inteligencja jako cecha	86
2.4.4.	Inteligencja A, B i C	87
2.4.5.	Inteligencja społeczna	88
2.4.6.	Inteligencja emocjonalna	89
2.4.7.	Inteligencja praktyczna	90
2.4.8.	Inteligencja kulturowa	91
2.4.9.	Inteligencja wieloraka	91
2.4.10.	Inteligencja wieloraka a proces uczenia się	94
2.4.11.	Inteligencja wieloraka a uczenie się języka obcego	97
2.5.	Uwarunkowania neurologiczne a uczenie się języka obcego	98
2.5.1.	Półkule mózgowie i ich funkcje	100
2.5.2.	Półkulowość a proces uczenia się	106
2.5.3.	Pamięć a proces przyswajania języka obcego	110
2.6.	Psychologiczne style uczenia się	112
2.7.	Czynniki demograficzne a przyswajanie języka obcego	115
2.7.1.	Płeć a nauka języka	115
2.7.2.	Wiek a nauka języka obcego	116

Rozdział 3

Future Learning System (FLS) — podstawy metodyczne i psychopedagogiczne	121
3.1. FLS jako metoda dydaktyczna	123
3.2. Etapy procesu uczenia się języka angielskiego metodą FLS	128
3.3. Podsumowanie	143

Rozdział 4

Glottodrama twórczą alternatywą dla nauczania komunikacyjnego	147
4.1. Pojęcie i znaczenie dramy w edukacji	147
4.2. Nieporozumienia definicyjne wokół dramy	149
4.3. Istota dramy	151
4.3.1. Drama jako proces	152
4.3.2. Drama a teatr	154
4.3.3. Związek dramy z zabawą — efekt Arystotelesa	154
4.4. Elementy dramy	157
4.4.1. Rola w dramie	158
4.4.2. Konflikt w dramie	159
4.5. <i>Metaxis</i> — rola fikcji w dramie	162
4.6. Drama z perspektywy psychologicznej	164
4.7. Personifikacja mózgu poprzez dramę.	166
4.8. Glottodrama w nauczaniu języka obcego ludzi dorosłych	168
4.9. Techniki dramy a kształtowanie umiejętności językowych	171
4.10. Drama jako kontekst mówienia i pisanie	177
4.11. Podsumowanie	179

Rozdział 5

Metodologia badań własnych	183
5.1. Założenia teoretyczne przyjęte w pracy	184
5.2. Założenia badawcze	188
5.2.1. Przedmiot, cele oraz etapy badań	188
5.2.2. Problemy badawcze, hipotezy, zmienne, wskaźniki	190
5.3. Metody badań i procedura weryfikacji hipotez	197
5.4. Procedura i przebieg badań	201
5.5. Charakterystyka badanej grupy pod względem zmiennych demograficznych	202
5.5.1. Porównanie liczbowe zmiennych demograficznych w badanej grupie	207

Rozdział 6

Analiza i interpretacja wyników badań własnych	213
6.1. Wyniki badań diagnostyczno-eksplanacyjnych	213
6.1.1. Uwarunkowania neurologiczne, czyli o roli półkulowości w przyswajaniu języka obcego	214
6.1.2. Inteligencja wieloraka w nauczaniu języka angielskiego	224
6.2. Efektywność działania metody FLS — analiza badań eksperymentalnych	236

6.2.1. Kompetencje językowe w grupie kontrolnej i eksperymentalnej . . .	236
6.2.2. Wpływ czynników demograficznych na progresję językową . . .	238
6.2.3. Future Learning System, półkulowość a progresja językowa . . .	247
6.2.4. Future Learning System, inteligencja wieloraka a progresja językowa	248
6.2.5. Współczynniki korelacji między zmiennymi	250
6.2.6. Półkulowość i inteligencja wieloraka a progresja językowa . . .	253
6.2.7. Rozwój kompetencji językowych — skuteczność działania metody FLS	255
6.2.8. Teoretyczny model badań — wyniki analizy ścieżek	259
Dyskusja i podsumowanie wyników	273
Aneks	281
Bibliografia	353
Summary	371
Résumé	373
Spis schematów	375
Spis tabel	376
Spis wykresów	379
Spis diagramów	380

LEARNING

System

англійська

Drama

Переклад

Cena 44 zł (+ VAT)

ISSN 0208-6336

ISBN 978-83-8012-083-9